

DINAMICA INDICATORILOR DEMOGRAFICI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mihail PALANCIUC, Zina COBĂLEANU, Oleg RABOVILĂ, Mihail PLOPA, Aurelia BAGRINOVSKI, IMSP Spitalul Clinic Republican

Summary

Demographics' dynamics in Republic of Moldova

The most important demographic indicators in Republic of Moldova were analysed for the period 1993-2013. For analyse it were used the statistical data published in statistical yearbook of NCHM of Ministry of Health. As the result it was concluded that the demographic situation in Republic of Moldova may be characterized as a phenomenon "demographic decline". The continuing decreasing of absolute number of population was registered. After a period of steady decline until 2000 year, the birth rate was succeeded by a fairly stable situation with slight variation around of 10 promiles. The general mortality has oscillatory character with a tendency to increase. Infant mortality which represents a demographic indicator has a positive evolution but noting the gradual downward trend. The evolution of child mortality under 5 years old is represented by dynamic decrease.

Keywords: demographic indicator, population, fertility

Резюме

Динамика демографических показателей в Республике Молдова

Анализируются основные демографические показатели Республики Молдова за период 1993-2013 гг. Для анализа были использованы официальные статистические данные, отраженные в ежегодных отчетах НЦМЗ. Было выявлено, что ситуация в Республике Молдова свидетельствует о демографическом неблагополучии. Установлено, что в динамике снижается абсолютная численность населения. Уровень рождаемости уменьшается с постоянством до 2000 года, после чего стабилизируется в пределах 10‰. Общая смертность повышается с колебаниями величин. Все же определены положительные тенденции в ситуации с младенческой и детской смертностью.

Ключевые слова: демографические показатели, численность населения, рождаемость

Introducere

Specialiștii în domeniu caracterizează situația demografică actuală din Republica Moldova ca fiind în declin demografic, cu numărul populației în scădere continuă datorată sporului natural negativ și migrației populației (Olga Gagauz, Olga Penina, 2009). Caracteristica complexă a stării de sănătate

a populației se bazează pe studiul și analiza indicatorilor demografici, ai morbidității, invalidității și ai dezvoltării fizice. Fiecare din acești indicatori are o mare importanță pentru caracterizarea sănătății populației. Astfel, ne-am pus scopul de a studia principalii indicatori demografici din țară, pentru a scoate în evidență problemele rezolvarea cărora poate contribui la ameliorarea sănătății populației.

Materiale și metode de cercetare

Au fost aplicate metodele de sinteză și analiză a datelor în aspect dinamic pe anii 2009-2013. Au fost folosite bazele de date ale Centrului Național de Management în Sănătate (CNMS) și ale Biroului Național de Statistică.

Rezultate obținute și discuții

Analiza datelor statistice oficiale ale CNMS denotă că, pe parcursul ultimilor ani, populația Republicii Moldova înregistrează o scădere numerică continuă (în date absolute) de la 3567,5 mii locuitori la 01.01.2009 până la 3563,7 mii în 2010, 3560,4 mii în 2011, 3559,5 mii în 2012, 3559,5 mii în 2013 și 3557,6 mii la începutul anului 2014. Astfel, la începutul anului 2014 numărul populației a fost în scădere cu aproximativ 9,9 mii persoane față de anul 2009, ceea ce confirmă o tendință clară de degradare demografică.

Variațiile repartizării populației pe medii nu sunt esențiale. Raportul rural/urban a variat de la 59,0%/41,0% în 2004 la 58,6%/41,4% în 2009, la 58,4%/41,6% în 2011, la 58,3%/41,7% în 2012, la 58,1%/41,9% în anul 2013 și 57,8/42.2% la 01.01.2014.

Se menține tendința de micșorare a dezechilibrului pe sexe. Astfel, în anul 2004, din numărul total al populației 52,1% le-au constituit femeile. În perioada de referință, acest raport s-a redus neesențial (cu cca. 0,2%), respectiv raportul procentual al bărbaților a crescut ușor de la 47,9 în 2004 la 48,7 în 2011.

În scădere este și numărul absolut al copiilor în vârstă de 0-18 ani (17 ani 11 luni 29 zile), variind: 764886 (2009), 745606 (2010), 727171 (2011), 712096 (2012), 712096 (2013) și 699849 la 01.01.2014. Deci, din anul 2009 până la începutul lui 2014 numărul copiilor a scăzut cu 65037 persoane.

Aspectul demografic din toate punctele de vedere (social-politic, cultural, sanitar și legislativ) este determinat de natalitate, care reprezintă un fenomen de bază în demografie, în sănătatea publică etc.

După cum se observă din figura 1, dinamica acestui indicator, pe parcursul ultimilor 10 ani, este în continuă scădere. Astfel, în anul 1993, rata natalității în Republica Moldova a înregistrat nivelul de 15,2 la 1000 locuitori, iar în anul 1994 acest indicator alcă-

tuia 14,3%, scăzând treptat la 13,0‰ (1995), apoi la 12‰ (1996). În anul 1997 se înregistrează o mică creștere până la 12,5 la 1000 locuitori. Începând cu 1998, când s-a înregistrat rata de 11,3‰, natalitatea scade în dinamică până în anul 2002, înregistrând valori de 9,9‰. În anii 2003 și 2004 se înregistrează o sporire a ratei până la 10,1 și, respectiv, 10,6 la 1000 locuitori, iar în 2005 și 2006 indicatorul se stabilizează cu rata a câte 10,5‰ respectiv. În 2009 și 2010 se atestă o creștere a natalității, atingând valori ale ratei de 11,4‰, urmată de o mică scădere (11,0‰) în 2011, 11,1‰ – în 2012 și 10,6‰ – în 2013.

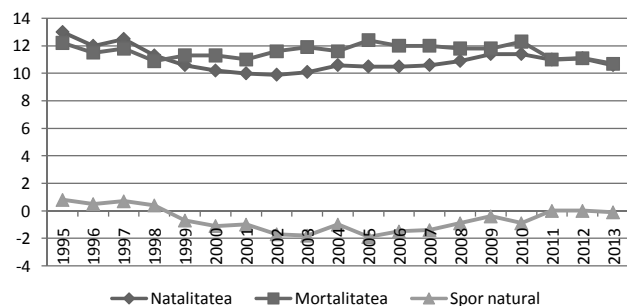

Figura 1. Evoluția natalității, mortalității și sporului natural în Republica Moldova (1993-2013)

În opinia noastră, cauzele principale de scădere a natalității sunt nivelul scăzut de trai, șomajul, incertitudinea și criza economică. În municipii, rata natalității în anul 2013 a fost de 9,1, față de 9,9 la 1000 locuitori în 2012 și în raioane respectiv 11,1 față de 11,4‰ în 2012. Media pe țară a ratei natalității în anul 2013 a fost depășită în 4 raioane, și în UTA Găgăuzia (11,3‰). Cea mai înaltă rată a natalității a fost înregistrată în raionul Ialoveni (11,9‰), iar cea mai scăzută (6,2‰) – raionul Ocnița.

Mortalitatea generală, spre deosebire de natalitate, constituie componenta negativă a mișcării naturale a populației. Ea influențează creșterea sau scăderea numerică a populației și structura acesteia pe grupe de vârstă. Din figura 1 se vede că mortalitatea generală are caracter oscilatoriu, cu tendință de creștere dinamică. Astfel, începând cu anul 1999 și până în anul 2010, rata mortalității generale depășește natalitatea. În perioada 1999-2004, ratele mortalității generale au înregistrat valori cuprinse între 11,0‰ (2001) și 11,9‰ (2003). În anul 2005, rata mortalității atinge valoarea de 12,4‰, fiind cea mai înaltă din perioada de studiu. În anii 2006 și 2007 valorile au fost de 12,0‰. În următorii doi ani s-a înregistrat o scădere (de până la 11,8‰), iar în 2010 – iarăși o creștere (12,2‰).

În anii 2011, 2012 și 2013, valorile ratelor mortalității generale au scăzut, stabilizându-se la gradația de 11,0‰, 11,1‰ și 10,7 la 1000 locuitori respectiv. La nivel de municipii, în 2013 rata mortalității a constituit 7,7‰, inclusiv mun. Chișinău – 7,7 și

mun. Bălți – 9,0 la o mie locuitori. Valoarea maximă a ratei mortalității generale (12,4‰) s-a înregistrat în anul 2005, iar minimă (10,7‰) – în 1993 și 2013. Pe parcursul perioadei 1993-1999, rata mortalității s-a menținut la cifre mai joase față de rata natalității.

Datele din figura 2 demonstrează existența unor particularități în mortalitatea populației pe regiuni. Media pe raioane a înregistrat valori peste media pe țară, păstrându-se aceeași tendință ca și în municipii. În anul 2013 pe raioane acest indicator a scăzut cu 0,6‰ față de anul precedent și a constituit 11,7 la 1000 locuitori. În acest an, valori mai înalte față de media pe țară au avut 21 de raioane. Cea mai înaltă rată (16,5‰) s-a înregistrat în raionul Dondușeni, iar cea mai joasă – în municipiul Bălți și în raionul Ialoveni cu câte 9,9 la 1000 locuitori.

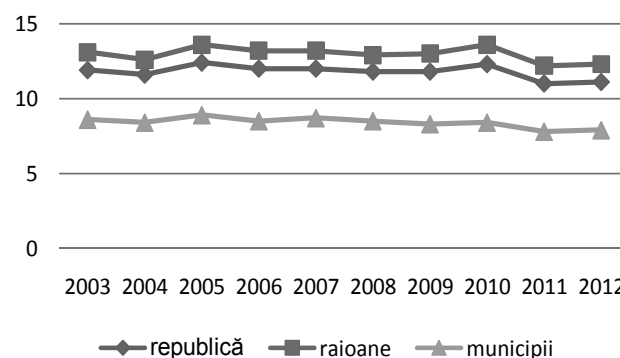

Figura 2. Evoluția ratei mortalității generale pe medii de rezidență, în perioada 2003-2013

Scăderea în dinamică a numărului absolut al populației este un proces influențat de mai mulți factori, printre care migrația externă masivă, scăderea natalității și creșterea mortalității generale, generându-se în acest fel un spor natural negativ.

Începând cu anul 1999, se înregistrează o rată a natalității de 10,6 la 1000 locuitori și a mortalității de 11,3‰. Astfel, s-a format un deficit de populație de 0,7‰, fenomen care s-a accentuat în anul 2003, atingând valoarea de minus 1,8‰. Această tendință, cu mici devieri, continuă să se mențină până în anul 2011, când sporul natural atinge nivelul 0 (zero), care se menține și în prezent.

Conform datelor statistice ale CNMS, structura mortalității după cauzele de deces, în comparație cu anii precedenți, practic este aceeași (figura 3).

După cum se vede din figura 3, bolile aparatului circulator, cu o manifestare oscilatorie, se mențin pe locul I, devansând esențial celelalte clase de boli. Rata maximă (700,1 la 100000 locuitori) s-a înregistrat în anul 2005, iar cea mai scăzută (622,0‰) – în 2013.

La nivel de municipii, rata mortalității în anul 2013 a constituit 419,9‰ și pe raioane – 696,2‰. Rate mai înalte de media pe țară în anul 2013 au înregistrat 22 de raioane. Cea mai înaltă

valoare (1166,8‰) a fost înregistrat de raionul Dondușeni, iar cea mai joasă (467,9‰) – de raionul Ceadâr-Lunga.

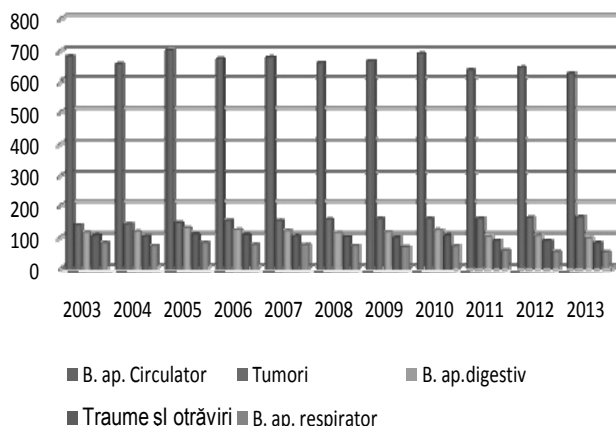

Figura 3. Evoluția mortalității generale după principalele cauze de deces în Republica Moldova, anii 2003-2013

Pe locul II s-au clasat tumorile, variind între 163,2‰ (2012) și 138,5‰ (2003), cu tendință de creștere în dinamică. În anul 2013 rata mortalității prin tumori, la nivel de țară, a constituit 165,3‰, iar pe municipii acest indicator a atins valori de 165,2‰, media pe raioane fiind de 165,3 la 100000 locuitori. În acest an cea mai înaltă rată a mortalității prin tumori a fost atestată în raionul Basarabeasca (209,3‰) și cea mai joasă (121,8‰) – în raionul Rezina.

La o distanță mică, cu caracter oscilatoriu, se clasează maladiile aparatului digestiv. În anul 2013, rata mortalității prin aceste maladii la nivel de țară a constituit 94,5‰. Media pe raioane a fost de 107,6‰, variind între 53,7‰ (Sângerei) și 146,1‰ (Telenești). Rate mai joase decât media pe republică au înregistrat 12 raioane și mun. Bălți. Media pe municipii în anul 2013 a fost de 59,1‰. În mun. Chișinău acest indicator a fost de 57,2‰.

Pe locul IV se clasează traumele și otrăvirile, manifestând un caracter oscilatoriu, în unele cazuri cu diferențe esențiale între ani. În 2013, rata medie pe țară a fost de 79,5‰. Pe raioane, acest indicator a constituit 89,1‰. În 14 raioane și mun. Bălți, rata mortalității prin traume și otrăviri a fost mai joasă față de media pe țară. În municipii, acest indicator a constituit 53,6‰, inclusiv mun. Chișinău – 51,9‰.

Locul V în clasament, cu o distanță mai mare între clasatele anterior, revine bolilor aparatului respirator. Caracterul oscilatoriu s-a manifestat și în cazul acestei clase de boli. Astfel, pe parcursul anilor cercetați, rata mortalității prin aceste maladii a variat între 79,2‰ (2005) și 48,0 la 100000 locuitori (2013). În anul 2013, la nivel de raioane rata mortalității prin maladiile aparatului respirator a

fost de 56,5‰. Cea mai înaltă rată s-a înregistrat în raionul Drochia (138,2‰), iar cea mai joasă (14,0‰) – la Basarabeasca. În 17 raioane, rata mortalității prin maladii ale aparatului respirator a fost mai înaltă decât media pe țară.

În statistica mortalității se acordă o atenție deosebită mortalității infantile – element al sporului natural, dat fiind faptul că acest indice este unul dintre cei mai sensibili în evaluarea stării de sănătate a populației. Acest indicator este determinat de factorii medico-sociali și economici, ce caracterizează nivelul de trai și cel al dezvoltării social-economice ale țării și are o influență directă, contribuind la majorarea sau micșorarea longevității populației. Datele statistice de care dispunem denotă că în perioada estimată (1993-2013) au avut loc progrese importante în reducerea semnificativă a mortalității infantile. În 1994, valoarea acestui indicator a fost de 22,6‰. În anii 2000-2006, rata mortalității infantile în Republica Moldova s-a redus cu 35%, atingând în 2006 rata de 11,8 la 1000 născuți vii. În anul 2003, rata mortalității infantile ajunge la 11,3‰ și continuă să scadă, cu mici oscilații, până la 9,8 în 2012, iar în anul 2013 – la 9,5 la 1000 născuți vii (figura 4).

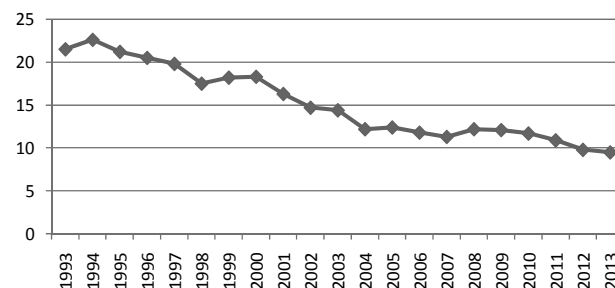

Figura 4. Evoluția mortalității infantile în Republica Moldova, 1993-2013

În anul 2013, rata medie a mortalității infantile pe raioane a constituit 7,6 la 1000 născuți vii, iar pe municipii – 12,7‰. Astfel, se constată diferențe între mediile rural și urban. Rate mai înalte, față de media pe țară, au înregistrat 7 raioane și mun. Chișinău cu 14,4 la 1000 născuți vii. Cea mai înaltă rată (20,1‰) a avut-o raionul Basarabeasca, iar cea mai joasă (2,5‰) – r. Taraclia.

Analiza după cauzele de deces denotă că la sugari cele mai frecvente sunt „unele afecțiuni ale căror origine se situează în perioada perinatală”. Se înregistrează o tendință de creștere dinamică de la 3,9‰ în 2006 la 4,9‰ în 2009. În anul 2013, rata acestei nosologii a constituit 4,0 la 1000 născuți vii (figura 5). Pe municipii, acest indicator a fost de 7,3‰, iar pe raioane – 2,2‰. Rata cea mai înaltă (10,6‰) în acest an s-a înregistrat în raionul Râșcani, iar cea mai joasă (0,8‰) – în raionul Ungheni. În 9 raioane ale republicii nu s-a atestat vreun caz de această nosologie.

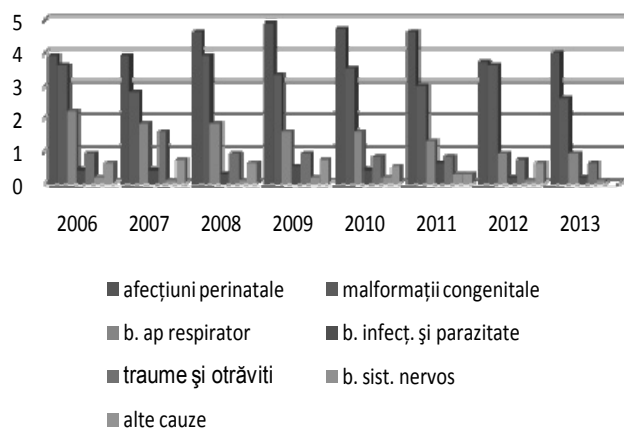

Figura 5. Evoluția mortalității infantile după principalele cauze de deces în Republica Moldova, anii 2006-2013

Locul II le revine „malformațiilor congenitale și cromozomiale”, manifestând caracter oscilatoriu. În perioada estimată (2006-2013), rata minimă (2,6‰) s-a înregistrat în anii 2007 și 2013, iar cea maximă (3,9‰) – în 2008. În anul 2012, rata mortalității infantile atinge valori de 3,6‰, sau 36,4% din totalul celor decedați în vârstă sub un an. În 2013, raionul Basarabeasca înregistrează cea mai înaltă rată (5,0‰), iar raionul Rezina – cea mai joasă rată (1,1‰). Este îmbucurător faptul că în anul 2013, 11 raioane nu au raportat niciun caz la această nozologie.

Pe locul III s-au situat „bolile aparatului respirator”, cu tendința de scădere a ratelor în dinamică. Astfel, în anul 2006 rata mortalității infantile a constituit 2,2 la 1000 născuți vii, iar în 2013 – 0,9‰. În acest an, 20 de raioane au înregistrat situații favorabile fără cazuri de decese prin maladiile aparatului respirator.

Dinamica mortalității copiilor sub 5 ani (figura 6) în perioada anilor luați în studiu are o tendință de scădere. În anul 1994 se înregistrează cea mai înaltă rată din perioada estimată (29,0‰). Apoi are loc o descreștere continuă până în anul 1998, cu valori de 22,8 la 1000 născuți vii. În 1999 se înregistrează o creștere semnificativă de până la 23,6‰. Începând cu anul 2000, rata mortalității copiilor sub 5 ani scade lent și în 2006 și 2007 atinge valoarea de 14,0 la 1000 născuți vii, practic stabilizându-se. Începând cu anul 2010, rata mortalității copiilor sub 5 ani descrește treptat, atingând în anul 2012 valori de 12,1 la 1000 născuți vii.

Din figura 6 reiese că rata mortalității copiilor în vârstă 0-5 ani este în scădere dinamică, cu mici oscilații, de la 29,0‰ în 1994 la 13,4 la 1000 născuți vii în anul 2011 și 12,1‰ în 2012. În anul 2013, rata mortalității copiilor sub 5 ani a constituit 11,9‰. La nivel de municipii, acest indicator a alcătuit 13,6‰, iar pe raioane – 10,9 la 1000 născuți vii. În 15 raioane s-au înregistrat rate mai înalte față de media pe țară. Cea mai înaltă rată (25,1‰) s-a atestat în raionul Basarabeasca, iar cea mai joasă (4,4‰) – în raionul Cimișlia. La nivel de municipii, acest indicator a în-

registrat valori de 13,6‰, inclusiv Chișinău -15,4 și mun. Bălți – 6,4 la o mie născuți vii.

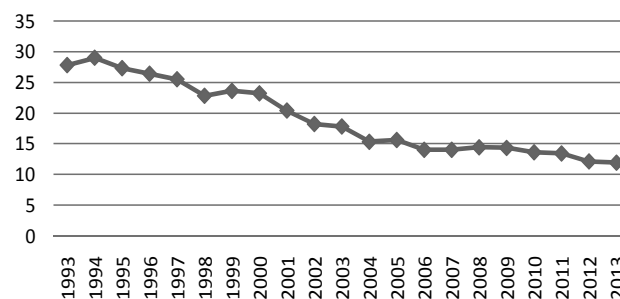

Figura 6. Mortalitate copii 0-5 ani (1993-2013)

Concluzii

1. Din analiza datelor disponibile rezultă că evoluția demografică în Republica Moldova se manifestă ca fenomen de „declin demografic”, cu schimbări demografice care vor avea implicații negative pe termen mediu și termen lung.

2. Se înregistrează o scădere în dinamică a numărului absolut al populației.

3. Rata natalității, după o scădere în dinamică până în anul 2000, este urmată de o stabilitate relativă, cu variații ușoare în jurul valorii de 10‰.

4. Rata mortalității generale are caracter oscilatoriu, cu tendințe de scădere dinamică.

5. Mortalitatea infantilă rămâne un indicator demografic cu evoluție pozitivă, remarcându-se tendința de scădere dinamică.

6. Mortalitatea copiilor cu vârsta de 0-5 ani este în scădere dinamică.

7. La elaborarea politicilor din domeniul sănătății trebuie să se țină cont de evoluția principalelor procese demografice.

Bibliografie

1. Datele statistice publicate de Centrul Național de Management în Sănătate (<http://www.cnms.md/>).
2. *Populația și procesele demografice în Republica Moldova*. Chișinău, 2009 (<http://www.statistica.md/>).
3. *Raport cu privire la evaluarea demografică a populației în republică (după vârstă, gender, mediu, tendințele pentru următorii 10 ani) și analiza morbidității în Republica Moldova, țările învecinate și Uniunea Europeană, tendințele și schimbările în ultimii 7 ani*. Chișinău, 2010, 33 p.
4. Moscalu V., Minciună V., Ețco C., Palanciuc M., Plopa M., Cobâleanu Z. *Estimarea indicatorilor de mortalitate din Republica Moldova prin prisma statisticilor europene*. În: Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină, 2013, nr. 4, p. 4-12.
5. Ghețau V. *Declinul demografic și viitorul populației României*, 21 ian. 2010. HotNews.ro.
6. Ghețau V. *Behind the surprising stability of Romanian fertility*, In: *Entre Nous*. The European Magazine for Sexual and Reproductive Health, no. 63/2006, publicat de Reproductive Health and Research Programme WHO Regional Office for Europe Scherfigsvej 8DK-2100 Copenhagen, Denmark, www.euro.who.int/entrenous.

Mihai Palanciuc, Tel.: 069153216